

KANSERDE ERKEN TANI YÖNTEMLERİ

Uzman Sorumlu Hemşire Gülin İRİBAŞ
Klinik Eğitim Hemşiresi İremnur AYDIN

SUNU PLANI

- ◆ Kanser Taramasında Temel Amaç
- ◆ Meme Kanseri ve Tanı Yöntemleri
- ◆ Kolorektal Kanser ve Tanı Yöntemleri
- ◆ Serviks Kanseri ve Tanı Yöntemleri
- ◆ Akciğer Kanseri ve Tanı Yöntemleri
- ◆ Prostat Kanseri ve Tanı Yöntemleri
- ◆ Sonuç Olarak
- ◆ Kaynakça

KANSER TARAMASINDA TEMEL AMAÇ

- Kanser, dünya genelinde giderek artan bir sağlık problemidir ve toplumlarda önemli bir sosyoekonomik yüke, bireylerde de maddi ve manevi kayıp ve zorluklara yol açmaktadır. Bunun yanı sıra kanserin önemli bir kısmının önlenabilir olması bu konuya verilen önemin de giderek artmasına yol açmıştır.
- Kanser taramasındaki temel amaç; tarama programını, hedef popülasyona uygulayarak, kanser gelişim sürecini, henüz klinik bulgular ortaya çıkmadan erken evrede iken tespit etmek ve bireylerde kansere bağlı mortalite hızını düşürmektir.

- Kanser türlerinin uyarılarını erken keşfetmek, bulgularını araştırmak ve ileri tetkik için hastaların sevk edilmesi erken tanı şansını arttırmaktadır. Bu nedenle, kanserde erken tanı programları toplumun, sağlık çalışanlarının ve politika oluşturucularının bilgisini arttırmayı hedeflemeli, erken tanı olanakları hakkındaki farkındalığı arttırmalıdır.
- Ülkemizde meme, kalın bağırsak ve rahim ağzı kanserleri için toplumun kaynaklarına ve hastalık yüküne uygun olarak tarama programları yürütülmektedir. Bir tarama programının başarıya ulaşabilmesi için toplum tabanlı olması ve hedef nüfusun %70'ni kapsamaması gerekmektedir. Sağlık Bakanlığımızın “Sağlıkta Dönüşüm Programı” ile toplum tabanlı kanser taramalarına yönelik, ülke genelinde Kanseri Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezleri (KETEM) kurulmuş olup hâlihazırda ülkemizde 364 adet KETEM mevcuttur.

MEME KANSERİ VE TANI YÖNTEMLERİ

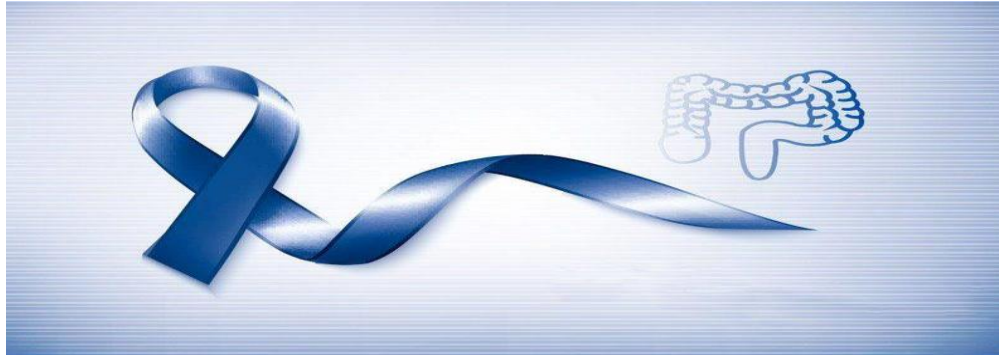
- Dünya genelinde kadınlarda en sık görülen kanser meme kanseridir ve kadınlarda kansere bağlı ölümün en sık nedeni meme kanseridir. Meme kanserinde uygulanan etkin tarama yöntemi ile daha erken evrede tanı konularak iyi prognoz sağlanmaktadır.
- Meme kanserinde erken teşhis için 20 yaşından itibaren kadınların her adet dönemi öncesinde mutlaka kendi kendine meme muayenesi yapmaları gerekiyor. Bu muayene sırasında herhangi bir farklılık yoksa ve ailede de bir risk faktörü yoksa 40 yaşından itibaren yılda bir kez meme muayenesi olunmalıdır.

- Meme için yapılan ek tetkiklerin başında mamografi gelmektedir. Mamografi memenin röntgen filminin çekilmesidir.
- Mamografinin en önemli özelliği ise çok hassas bir teknik olmasıdır. 40 yaş üzerindeki tüm kadınlarda, meme ile ilgili yakınması olsun veya olmasın her yıl mamografi çekilmesi, erken teşhis açısından büyük önem taşır. Mamografi, meme kanseri toplu taramalarında en geçerli yöntem olarak kabul edilmektedir. Sağlık Bakanlığı Mamografi çektirmeye 50 yaştan sonra başlanmasını önermektedir.

KOLOREKTAL KANSER VE TANI YÖNTEMLERİ

- Dünya genelinde kolorektal kanser her iki cinsten de üçüncü sıklıkta görülmektedir. Kolorektal kanser çoğunlukla yıllar içinde adenom gibi premalign lezyonlardan gelişir ve tarama açısından kolay erişilebilen bir organdır. Bu nedenle, kolorektal kanser erken teşhise uygun bir hastalıktır.
- Kolorektal kanseri gelişmeden önlemek ve erken evrede yakalayabilmek için tarama testleri kullanılmaktadır. Kolorektal kanser tarama yöntemleri, invazif kanser morbiditesi ve mortalitesini azalttığı düşünülen ve bu açıdan etkinliği kanıtlanmış yöntemlerdendir.

- **Dışkıda gizli kan testi (FOBT) :** Dışkıda mikroskopik düzeyde kan olup olmadığını tespit eder. Erken tanı için kullanılan bir tarama testidir.
- **Kolonoskopi :** Kolon ve rektumun tamamı, ucunda kamera bulunan esnek bir tüp ile incelenir. Gerekli durumlarda şüpheli bölgelerden biyopsi alınabilir.
- **Sigmoidoskopi :** Kolonoskopiye benzer, ancak sadece rektum ve kalın bağırsağın alt kısmı incelenir.
- **Bilgisayarlı tomografi (BT) kolonoskopi :** Sanal kolonoskopi olarak da bilinen bu yöntemle bağırsaklar, BT taraması ile görüntülenir.
- **Baryumlu kolon grafisi (çift kontrastlı baryum lavman) :** Bağırsaklara baryum maddesi verilir ve röntgen görüntülemesi yapılır. Kolonda anormallikler saptanabilir.
- **Biyopsi :** Kolonoskopi sırasında alınan doku örneği laboratuvarında incelenerek kanser hücreleri tespit edilir. Kesin tanı için gereklidir.
- **CEA (Karsinoembriyonik Antijen) testi :** Kolorektal kanserli hastalarda CEA seviyeleri yüksek olabilir.
- **Tam kan sayımı (CBC) :** Kansızlık (anemi) belirtisi olup olmadığını gösterir.
- **BT taraması :** Karın, pelvis ve akciğerlerde tümörün yayılımını (metastaz) belirlemek için kullanılır.
- **Manyetik rezonans görüntüleme (MR) :** Özellikle rektal kanserin tanısında ve evrelemesinde detaylı görüntüler sağlar.
- **Pozitron emisyon tomografisi (PET taraması) :** Kanserlin vücudun diğer bölgelerine yayılımını saptamak için kullanılır.

SERVİKS KANSERİ VE TANI YÖNTEMLERİ

CERVICAL CANCER
AWARENESS

- Dünyada en sık görülen jinekolojik kanser serviks kanseridir. Gelişmiş ülkelerde alınan önlemler sayesinde rahim ağzı kanseri vakaları önemli ölçüde azalmıştır. Hastalık en sık 35-44 yaş arasındaki kadınlarda görülmekle birlikte, ileri yaşlarda da risk devam etmektedir. Erken tanı ve önleme, tedavi sonuçlarını ve hayatta kalma oranlarını önemli ölçüde iyileştirmektedir.

- **Pap smear testi (Pap testi)** : Serviksten alınan hücre örnekleri mikroskop altında incelenerek anormal hücre değişiklikleri tespit edilir.
- **HPV testi** : Rahim ağzından alınan hücre örneklerinde insan papilloma virüsünün (HPV) yüksek riskli türlerinin varlığı araştırılır.
- **Kolposkopi** : Rahim ağzının ayrıntılı incelenmesi için özel bir büyüteç (kolposkop) kullanılır. Şüpheli alanlar tespit edilirse biyopsi alınır.
- **Biyopsi** : Rahim ağzından alınan küçük doku örneği patolojik incelemeye gönderilerek kanserli hücrelerin varlığı kesinleştirilir.
- **Endoservikal kürtaj (ECC)** : Servikal kanalın içinden doku örneği alınarak hücreler incelenir.
- **Konizasyon (kon biyopsisi)** : Rahim ağzından koni şeklinde bir doku örneği çıkarılarak daha ayrıntılı inceleme yapılır.
- **Görüntüleme yöntemleri (CT, MRI, PET taramaları)** : Kanser yayılımını ve evresini belirlemek için ileri görüntüleme teknikleri kullanılır.

AKCİĞER KANSERİ VE TANI YÖNTEMLERİ

- Akciğer kanseri, akciğer dokularındaki hücrelerin kontrolsüz ve anormal şekilde çoğalmasıyla ortaya çıkan ciddi bir hastalıktır. Genellikle akciğerlerin iç yüzeyini kaplayan bronş veya bronşiyollerden başlayarak zamanla çevre dokulara ve vücudun diğer bölgelerine yayılabilir. Hastalığın en yaygın türleri, küçük hücreli ve küçük hücreli olmayan akciğer kanseri olarak sınıflandırılır. Akciğer kanseri kadın ve erkekte kansere bağlı ölümün en sık nedenidir.

- Akciğer grafisi
- Bilgisayarlı tomografi (BT)
- MR görüntüleme
- PET/CT
- Biyopsi - Kesin tanı için
- Bronkoscopi
- İğne aspirasyon biyopsisi
- Kan tahlilleri
- Balgam analizi
- Moleküler genetik testler

PROSTAT KANSERİ VE TANI YÖNTEMLERİ

- ❖ Prostat kanseri, prostat bezindeki hücrelerin kontrolsüz çoğalmasıyla oluşan, ileri evrelerde idrar yapma zorluğu, sık idrara çıkma ve kanlı idrar gibi belirtilerle kendini gösteren bir kanser türüdür. Başlıca nedenleri arasında genetik yatkınlık, yaşlanma, hormonal faktörler ve beslenme alışkanlıkları bulunur. Prostat kanseri erkeklerde yeni tanı kanserlerin %26'sını, kansere bağlı ölümlerin %9'unu oluşturmaktadır.

- ❖ **Dijital Rektal Muayene (DRM)** : Hekimin parmakla rektumdan prostatı kontrol ederek anormal büyüme veya sertlik tespit etmesi.
- ❖ **Prostat Spesifik Antijen (PSA) Testi** : Kanda PSA seviyesinin ölçülmesi. Yüksek PSA seviyeleri prostat kanseriyle ilişkili olabilir.
- ❖ **Manyetik Rezonans Görüntüleme (MRG)** : Prostatın ayrıntılı görüntülerini sağlamak ve olası anormal bölgeleri değerlendirmek için kullanılır.
- ❖ **Transrektal Ultrasonografi (TRUS)** : Prostatın görüntülenmesi ve gerektiğinde biyopsi alınmasına yardımcı olmak için rektuma yerleştirilen bir ultrason cihazı kullanılır.
- ❖ **Prostat Biyopsisi** : Prostat dokusundan alınan örneklerin patolojik incelemesi ile kanser hücrelerinin varlığını doğrulama.
- ❖ **Gelişmiş Görüntüleme Teknikleri** : Kemik sintigrafisi, bilgisayarlı tomografi (BT) veya pozitron emisyon tomografisi (PET) gibi yöntemler, kanserin yayılımını değerlendirmek için kullanılabilir.
- ❖ **Genetik ve Moleküler Testler** : Bazı durumlarda, kanserin genetik özelliklerini anlamak ve tedavi seçeneklerini belirlemek için genetik testler yapılabilir.

SONUÇ OLARAK

- ◇ **Meme Kanseri:** Erken teşhis için kadınların 20 yaşından itibaren kendi kendine meme muayenesi yapmaları, 40 yaşından sonra yılda bir kez meme muayenesi ve düzenli aralıklarla mamografi çektirmeleri önerilir. Ailede meme kanseri öyküsü olan kadınların daha erken yaşta, 25 yaşından itibaren, düzenli doktor kontrolünde olmaları ve gerektiğinde genetik testlerden faydalanmaları önerilir.
- ◇ **Rahim Ağzı Kanseri (Serviks Kanseri):** Cinsel yaşamın başlamasıyla birlikte, kadınların düzenli olarak PAP smear testi yaptırmaları, 30 yaşından sonra ise her 3-5 yılda bir PAP smear ve HPV tiplendirmesi yaptırmaları tavsiye edilir. Anormal sonuçlar saptandığında, kolposkopi ve biyopsi yoluyla değerlendirme yapılır.
- ◇ **Kolon Kanseri:** 45 yaşından sonra hem kadınların hem de erkeklerin rutin olarak dışkıda gizli kan testi, baryumlu kolon grafisi veya kolonoskopi yaptırmaları önerilir. Kolonoskopi öncü lezyonlar olan polipleri saptayabilir ve bu sayede kanserin gelişimi önlenir.

SONUÇ OLARAK

- ◇ **Prostat Kanseri:** Erkeklerin 50 yaşından sonra yılda bir defa üroloji muayenesi ve PSA testi yaptırmaları önerilir. 40 yaşında yapılacak ilk PSA testi, takip edilecek testlerin sıklığını belirlemeye yardımcı olur.
- ◇ **Akciğer Kanseri:** Yüksek riskli kişilerin, özellikle uzun süreli sigara içenlerin, düzenli akciğer taraması yaptırmaları önerilir. Uzun süreli sigara içen veya geçmişte sigara içmiş olan kişiler, özellikle 55 yaş ve üzeri bireyler, akciğer kanseri taraması için en yüksek risk grubunu oluşturur.
- ◇ **Ailede Kanser Hastalığı:** Eğer birinci derece akrabalarında kolorektal kanser varsa, tarama genellikle tanı alınan yaştan 10 yıl önce veya 40 yaşında başlamalıdır. Ailesinde 50 yaşından önce kalın bağırsak kanseri veya HNPCC ilişkili kanser olanlar taramadan geçmelidir. Standart tarama yaşının 50 olduğu durumlarda, bu kişiler için tarama yaşının 40-45'e çekildiği görülüyor. Tarama yöntemleri arasında dışkıda gizli kan testi ve kolonoskopi bulunmaktadır.

1-7 NİSAN

KANSER HAFTASI

KANSERDEN KORKMA
GEÇ KALMAKTAN
KORK!

Kanser, sadece hastaları değil tüm toplumu etkileyen bir sağlık sorunudur. Ancak unutmayalım; **Erken Tanı Hayat Kurtarır.**

Hemşireler olarak bizler, sadece tedavi sürecinde değil, farkındalık yaratmada da çok önemli bir rol üstleniyoruz. Toplumun bilinçlendirilmesi, tarama programlarına katılımın artırılması ve erken belirti farkındalığı; hepimizin el birliğiyle başarabileceği bir süreçtir.

Bu hafta vesilesiyle herkesi:

- * Kendi sağlığını sorgulamaya,
- * Yakınlarını tarama programlarına yönlendirmeye,
- * Ve en önemlisi farkındalığı yaymaya davet ediyorum.

Sağlık, bilgiyle başlar. Farkında Ol, Sağlıklı Yaşa.

KAYNAKÇA

- ▶ Gümüşay, Ö. , Avcı, G. (2017), 'Kanserde Tarama ve Erken Tanı Cancer Screening and Early Detection', Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 9, 4, 210-221.
- ▶ Tural, Deniz. 'Kanserde Erken Teşhis Tarama Yöntemleri'.
- ▶ Acıbadem Hayat. 'Tarama İle Erken Teşhis Edilebilen 5 Kanser'. 18.09.2020. <https://www.acibadem.com.tr/hayat/tarama-ile-erken-teshis-edilebilen-5-kanser/>
- ▶ T.C. Sağlık Bakanlığı. 'Erken Teşhis Hayat Kurtarır'. 2016. <https://www.saglik.gov.tr/TR,19826/erken-teshis-hayat-kurtarir.html>,
- ▶ Meme Vakfı. 'Meme Kanseri Teşhis Yöntemleri'. <https://www.memekanseri.org.tr/meme-sagligi/meme-kanseri-teshis-yontemleri/>
- ▶ Acıbadem. 'Prostat Kanseri Belirtileri, Nedenleri ve Tedavi Seçenekleri'. 03.03.2025. <https://www.acibadem.com.tr/ilgi-alani/prostat-kanseri/>
- ▶ Acıbadem. 'Akciğer Kanseri Belirtileri, Nedenleri ve Tedavi Yöntemleri'. 19.03.2025. <https://www.acibadem.com.tr/ilgi-alani/akciger-kanseri/>
- ▶ Acıbadem. 'Rahim Ağzı Kanseri (Serviks Kanseri) Nedir? Belirtileri ve Nedenleri'. 31.12.2024. <https://www.acibadem.com.tr/ilgi-alani/rahim-agzi-serviks-kanseri/>
- ▶ Acıbadem. 'Kolorektal Kanser Nedir? Belirtileri, Türleri ve Tedavisi'. 17.12.2024. <https://www.acibadem.com.tr/ilgi-alani/kolorektal-kanserler/>
- ▶ Onkoloji Doktorum. 'Kanser Tarama Testleri'. 21.03.2024. <https://www.onkolojiodoktorum.com/kanser-tarama-testleri>

Teşekkürler